

AMICULU SCÓLE

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese la fiacare dóue septemani odata, Sambat'a. — Pretiulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 fior., pe siése luni 2 fior. 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei), si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor respunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti, si la tóte librariile.

Érasi conferintiele invetiatoresci.

Bunii cititori se ne ierte deca aducemu acésta tema de atate ori inainte. Nu cunós-cemu in momintele de facia nimica mai ur-gente, dara si mai lesne de realizatu, si care se aterne asiá numai eschisivu dela vointi'a autoritatiloru scolare si a invetiatoriloru, cá conferintiele docintiloru. Apoi nimic'a nu ne maresce asiá tare dorirea introducerii acestoru conferintie, cá vederea folosului celui atatu de pipaitu, ce ar' curge din acésta institutiune. Credemu, negresítu, ca toti cititorii nostri voru fi petrunchi, cá si noi, de acésta convingere; dar' apoi nu ne putemu de ajunsu esplicá, ca ce se fia totusi caus'a, de conferintiele nu se mai introducu mai nicaire. Din catu tiene Dumnedieu Romanimea austriaca, intr'unu singuru districtu **numai** s'au intemeiatu confe-rintiele. Intielegemu aceste conferintie asiá precum trebuie se se intieléga, caci visita-tiunile nu sunt conferintie.

Dar' noi totu nu desperamu de naintarea scólei romane, totu credemu, ca ce nu s'a fa-cutu, si este bunu, trebuie se se faca. De a- ceea nu vomu incetá nici candu a staruí pentru ideile bune pana atunci, candu vomu vedé ca se realizéza.

In ce privesce obiectulu ce ni l'amu luat, astadata comunicanu aici vorbirea unui inspec-toru tractuale, preste care deteremu in Nr. 1. a. c. alu diuariului „österreichischer Schulbote“

si care rostita intr'o conferintia de invetiatori germani, tractéza despre conferintie. Ca in-catu cuprinde acestu cuventu adevaturi aplica-bile de totu bine si la noi in referintie, cum ne vedemu, va puté judecá cititoriulu dupa petrecerea lui cu atentiune.

Acea vorbire suna:

»Ne-amu adunatu astadi aici, cá se ne ocupamu de unu obiectu, care ne intereséza si ne jace mai a-própe la anima, si dela acarui cuprinsu séu intielesu aterna rezultatulu adunarii nóstre de astadi. Voescu a cuventá chiar' despre conferintiele invetiatoresci.

E cunoscutu, cumca conferintiele invetiatoresci nu-numai se recomandara de catra deregatorieile mai nalte scolarie, ci se si prescrirea, si ca ne uitandune la miile de pedeci, ce le stau in contra, totusi ele au prinsu din ce in ce mai multu terenu, asiá in catu au deve-nitu, —desi nu in acea estensiune precum o espunea or-dinat. c. r. Ministeru de instructiune din 2. Sept. 1848 Nr. 5692, — intr' adevuru unu midilocu potinte de cul-tura in totu loculu, unde acest'a apare in ochii perso-nalului de scóla si a conducatoriloru lui cá o necesi-tate, si unde se arata nisuintia catu de catu spre cul-tura si perfectiunare. Insa precum ori-ce midilocu de cultura, asiá si conferintiele si-ajungu numai atunci; scopulu, candu suntu intielese adevratu si aplicate bine; éra de nu, degeneréza in jocarii netrebnice, pentru care se chiertuesce timpulu si bani. Deci vá:fi:la loculu seu, déca noi, cari ne adunamu de dóue ori pe anu spre acestu scopu, se ne castigamu mai nainte de tóte o cunoscintiia adevrata despre acestu obiectu, si se ne consultamu despre scopulu si folosulu conferin-tieloru invetiatoresci. Ast'a va fi obiectulu vorbirii-mele de astadi, si speru la participarea d-vóstre.

Nu aréta nimicu mai apriatu scopulu conferintie-
loru, de cum aréta chiar' numele loru. Conferin-
tia vine dela latinesculu cuventu „conferre,“ ce va se
dica a aduná, asiá dara prin conferintia intielegemu o
adunare de sciintie, opiniuni si esperintie, a unuia,
spre ale impartasi si altor'a si a le face bunu comunu
pentru toti. Si intr' adevéru scopulu conferintiei nici nu e
altulu, decatu schimbarea bunurilor spirituale, pe care
si-le castiga fia-care in cerculu, activitatii sale, fia
prin lectura, fia prin studiu, séu prin esperimente si
esperintia, si e evidentu ca folosulu loru, uitandune
numai din acestu punctu-de-vedere, nu póte fi ne'n-
semnatu. Caci deca omulu e restrinsu dela natura de comune
intru tóte lucrurile cunoscentii, la impartasire, si imprumutare,
cu catu mai multu este restrinsu la acést'a invetiato-
rulu in cerculu activitatii lui? caci lui nu numai ca-i in-
credintiata o lucrare de cea mai mare insemnatate, a-
deca educatiunea tinerimei, unde erorile si retacirile
au cele mai funeste urmari temporali si chiar' e-
terne, si incarca pe bietulu invetiatoriu responsa-
bilitatea cea grea, ci si chiar' obiectulu, sufletulu co-
pilului, cu care se ocupa elu, e celu mai scumpu si
nobilu, si totu-deuna i stá inainte in variatiuni nóue.
Caci nunumai suntu copiii deosebiti in privinti'a naturii
corpurale si spirituale, ci si afara de aceea ei se schimba
intr'un'a. Fia-care anu i aduce altii nuoi, la carii nu pu-
temu aplicá numai decatu esperintiele facute in trecutu.
Ce suntu in campulu acest'a mare si plinu de flori dum-
nediesci, pe cari fia-care invetiatoriu are a-le grigi
si cultivá dupa natur'a fia-carei si a-le fructificá spre
o viétia activa, ce suntu, dícu, observatiunile si espe-
riintiele unui omu singuru', si macaru de ar' traí elu
chiar' unu seculu? Numai impartasirea esperiintieloru
dela altii asemenate cu observatiunile nóstre proprie, a-
geresce cunoscenti'a si feresce de erori.

Dara se lasamu acésta parte a oficiului invetiato-
rescu, si se luamu in privire numai instructiunea, si si
'n asta privire venimu la rezultatulu: ca si instructiu-
nea se usiuréza fórté multu prin imprumutarea sciintiei
si esperiintieloru. Nu e metod'a dóra numai o masina
mórta, pe care s'o inveti numai a o intrebuintiá, si a-
poi se poli bagá fia-carui copilu masur'a cuviintiósá
de sciintia in asemenea modu; ci ea e unu midílocu
viu, prin care se dá fia-carui spiritulu dupa insusirile
sale si dupa capacitatea sa, aceea mesura de cunos-
centie pentru care tocma e capace. Din acést'a veti
cunósce usioru ca metod'a n'are se se tiena strinsu de
unu usu invetiatu si indatinatu numai, ci ea are a se

modificá dupa impregiurari, si a se perfectiuná din ce
in ce totu mai multu. Si cum s'ar' puté face acést'a
mai potrivit de catu éra numai prin conferintie, in
care se aduna barbatii de specialitate a' invetiamentului
cu intentiune si dorintia de a se perfectiuná, spre a-
cestu sfersitu si-comunica parerile si esperiintiele, ju-
deca seriosu pro si contra, esperimintéza in comunu si
aceea ce afla bunu si aptu adópta si dupa aceea
intocmescu tóta purtarea pe viitoriu. Sciti d-vóstre
fórté bine, catu de de parte amu ajunsu in privinti'a a-
cést'a, si ca cum unii instruéza astadi de totu in altu
modu si potu díce, cu unu resultatu de totu mai de-
stinsu, cá pana acum; de aceea socotu a fi de prisosu
a ve mai spune si laudá folosulu, ce-lu potu aduce
conferintiele in asta privintia, si tient'a ce au a o a-
junge in asta directiune; dara voescu a ve face atentí
la alta destinatiune, care e mai pucinu cunoscuta si a-
pretiuita, si dícu adeca: conferintiele suntu si pentru in-
vetiatori o scóla de progresu in cultura.

Fia institutele pedagogice catu de escelente, fia
ele catu de bine dirijate si conduse, si fia candidatii
de pedagogia catu de eminenti. totusi ei voru remané
neperfectiunati; caci chiaru si cele mai bune institute nu
potu se tiena loculu vietii cu esperiintiele ei practice;
pentruca intielegerea si conceperea scolariului se des-
velesce numai cu incetulu si pentru-ca chiar' prin cea
mai perfectiunata predare din obiectele de invetiamentu,
aceste nu se potu desfasiurá pana la cele mai din urma
detaiuri, fara se aréta mai multu numai unu con-
spectu, pe care scolariulu dupa ce intra in viétia, are
a si-lu intregí si perfectiuná prin talentele si diliginti'a
propria. De siguru veti fi facutu fia-care din dom-
nia-vóstra esperinti'a, ca cu aceea numai, ce ati inve-
tiatu in cursulu prescisu, de ati fi fostu ascultatu si
chiar' dela cei mai inteligenti invetiatori si ati fi
invetiatu cu ori-cata diliginti'a: totusi in multe casuri
nu va fostu de ajunsu si ca aceea a fostu mai multu,
asiá dicendu, numai unu indreptariu, o introducere cum
ati puté veni si ajunge la aceea, ce se cere dela dom-
nia-vóstre cá se sciti. Mai vertosu in procedur'a prac-
tica se potu dá elevului in institutele pedagogice numai
indreptari; invetiatoriu adevératu si pedagogu in tóta
vertutea cuventului lu-póte face pe elu numai scól'a,
respectiv aplicarea sa in scóla cá docinte. Si cum va
fi cu elu atunci, daca stá singuru in scóla, ba póte
chiar' de catra superiorulu seu nu este ajutatu, nu este
condusu, numai dóra odata intr'unu anu la unu esamenu
scurtu priveghiatu si instruat; de unde se aiba, ba

dóra nici nu scia de cartile ajutatórie spre a se puté servi si folosi de ele, nici indemnatu si condusu de cineva spre a le puté intrebuintiá bine si cu scopu! Cum i s'a marí astfelu sfer'a sciintiei lui, cum s'a naltí facultatea pedagogica! Vrendu nevrendu scade tesaurulu adunatu de sciintie, perde tóta voi'a spre a invetiá si in asemenea mesura si facultatea de a puté instruí, si s' arunca póte, dupa natur'a omului, care trebuie se aibe si ea inclinare spre ceva, in braciile economiei si se prostesce, séu se dá spre beutura si jocu si se ticalosiesce.

Ce balsamu binefacatoriu e aci conferinti'a! Ea, potu díce, nu odata, ci de multe ori a scosu pe multi cari caduire in nepasare ori in trivialitate si-i facú ér' ómeni reducendu-i la oficiulu lor. Chiar' si pregatirile la conferintie au influintia desceptatória si instructiva. In conferintie scimu ca se punu intrebari spre compositiuni scripturistice. Si e unu lucru de onóre pentru fia-care invetiatoriu, déca nu mai multu celu pucinu se-le resólve se le deslege in scrisu, si inca bine si corect. De multe ori e silitu a cautá cele necesarie, a se consultá cu altii, a cetí, a studiá si a cugetá; tóte acestea sunt unu castigu spiritualu; voi'a si aplecarea spre specialitatea sá se escitéza, intielegerea intrebabilor se lamuresce, vede ca ici cólea i lipsescu cunoscintie necesarie si simte in urma necesitatea de studiatu spre a-si impliní aceea ce-i lipsesce. Venindu apoi conferinti'a si audíndu discursurile si intielegendu si temeiturile parerile, celor'a lalti despre acele obiecte, desi nu intri in lupt'a spirituale cea, de altmintrea, pacínica, inasa vióia, asculti totusi momentele pro si contra; aci se ageresce puterea de a judecá, se deprinde mintea in coprindere si cugetare si se maresce vedíndu cu ochii intielegerea si cunoscinti'a; opiniunile cele adeverate se intarescu, parerea ca e asiá séu asiá se perde, aflandu-se temeiri pentru aceea, ce a fostu numai opiniune si parere, devine acum sciintia si siguritate, stá chiara si limpede naintea cunoscintiei; erorile se indrépta adese fara cá se intrebamu pe altii, ori cá se observe cineva; asiá póte invetiá celu mai betranu dela celu mai tineru, celu mai mare dela celu mai micu, fara cá se-se espuna la neplaceri si a i se vedé scaderile, ori a-si aretá nesciinti'a si ignorantia. Si candu voru fi conferintiele asiá intocmite, in catu obiectele atingatórie de invetiamentu se voru pertractá intr'unu modu cu totulul sistematicu, si invetiatorii se voru pregati cu tóta serioritatea pentru ele: atunci vomu vedé catu potu ele intr' adevéru face spre pro-

vocarea si inaintarea culturai acelor'a, cari iáu parte activa la ele. Si eu credu, ca aru trebui asiá intocmite, in catu ele se fia unu cursu pedagogicu ne-interruptu, in care se-se pertracteze obiectele de specialitate pentru invetiatori intr'unu modu cu totulul corespundatoriu, si acomodatu priceperii mai nalte a unei minti mature. Prin acést'a nu s'ar' inaltí numai utilitatea acestoru adunari, ci si interesulu astorufeliu de congregatiuni, si influinti'loru nu s'ar' estinde numai pana in scóla, ci ar' taiá si afundu in viétia.

Totu in astu modu s'aru puté impartasi si consultá si alte scrieri si opuri pedagogice si importante de catre unii din membrii conferintii; prin acést'a s'aru introduce auditorii in literatur'a cea mai nóua pedagogica; principiile cuprinse intr' acele s'aru face principii pentru toti, ce e falsu, periculosu si stricatiósu s'ar' insemná si combate si s'ar' face asiá nestrictiosu, si voi'a spre a cetí aceea ce taia in sfer'a oficiulu seu s'ar' escitá.

Intru adevéru eu nu sciu altu institutu, care in privinti'a utilitatii se-se póta amesurá cu o conferinti'a estu modu intocmita, si totusi inca n'am dísu nimicu despre influinti'a, ce o are atatu asupra manipulatiunii practice, asupra tractarii metodice cu obiectele de instructiune, catu si asup'r'a tractarii adeverate si naturali cu scolarii, ne uitandune la castigurile sociali cari nascu din aceea, ca se vedu barbáti, pe cari i léga aceea chiamare, dar' pe cari multu timpu i desparte numai distanti'a si obligatiunile oficióse, si si spunu suferintiele si bucuriele, si se invétia a se stimá si iubi unulu pre altulu! Tóte acestea precum si alte mai multe, pe care, cá se nu perdu multu timpu nici nu le amintescu, espunu pré evidentu atata scopulu catu si folosulu conferintielor, in catu numai ignorantulu nu le póte pretiúi.

Cu tóte aste sum inca de parte, de a afirmá, ca ele aducu acestu folosu numai dela sine si prin sine, din contra amintescu, ca acel'a e conditionatu dela órecari impregiurari, cari trebuie implinite, si care se le luamu dara acum mai aprópe in consideratiune

Aceste conditiuni trebuie se existe in ambii factori ai conferintiei, adeca a tátu in conducatoriu, catu si in participantii.

Ca rezultatulu conferintiei in lini'a antaia aterna dela conducere, mi-va concede fia-care, care judeca, ca catu face de o parte alegerea obiectelor conferentiale, si de alta parte unu tactu adevératu, care aduce

in desbateri ordine, si care nu lasa cá aceste se degeréze in discursuri lungi si late fara nici unu plan séu tocma in dispute infocate si seci, unde apoi numai e vorba de adeveru. ci numai, de care are dreptu, numai de cerbicia si mandria personala.

Nu voiu se aretu si mai pe largu, ca cum se fia conducerea acést'a, de catu se consideramu seriosu conditionile, care debue se aiba valóre in ochii participantiloru, si cari pentru prosperarea conferintieloru nu suntu mai pucinu necesarie. In asta privintia se cere mai nainte de tóte, cá fia-care participante se se prepare la obiectulu pertractandu cu diligentia si serio-sitate. Necesitatea acestei preparatiuni e asiá de evi-denta in catu e de prisosu a o mai accentuá cu deo-sebire; caci cum póte fi cu putintia, a díce ceva mo-mentosu si cu temeiu despre obiecte grele, cum sunt si cele pedagogice, fara de a fi cugetatu mainainte seriosu despre ele, si fara de a te fi preparatu? Preparatiu-nile au de scopu lucrarile scripturistice, cari de regula premergu conferintieloru si cari suntu de siguru mai apte cá totu altuceva a ajunge scopulu acést'a; caci lucrarile scripturistice, cá se nu fia numai laborari seci, presupunu o cunoscintia temeinica a obiectului si de aceea ne silescu a-lu studiá. Vá fi vedutu, totu in-sulu, care si-a luatú ostenála a scrie despre unu o-biectu de ajunsu, ca cunoscinti'a-i despre acél'asi i-a fostu inca defectuósa, ca in decursulu scrierii i se mai mari cerculu vederii si a cunoscintiei, intielegerea se perfectionéza si capeta o facia mai determinata, si obiectulu insusi se aréta de mai multe parti privitu, cu totul mai chiaru si mai luminatu. Pe lunga acést'a, déca consideramu catu de ne'ndemanateci sunt unii invetiatori in espunerea cugetarii in scrisu, si carii de altmítre sunt invetiatori harnici, si ce corectura si nete-díre ceru elaborarile loru, catu de necesarie le e prin urmare deprinderea, apoi nu putemu din destulu se es-primamu durerea, ca participéza asiá pucini la elaborari scripturistice pentru conferintie. séu ca unii din parti-cipanti nu aréta o diligentia mai mare in conceperea acelor'a, si acést'a cu atata e mai batatoriu la ochi, caci venerabilulu nostru consistoriu 'si indrépta asupra a-cestor'a o atentiune atatu de mare, si precumu se in-templá in anulu acést'a laudá pe cele mai bune elabo-rari si le premiéza.*)

Spre prosperarea conferintieloru e de lipsa o partici-

pare activa, nu numai pasiva, a tuturor'a. Nu e de-stulu a fi presente si a fi unu ascultatoriu mutú, fia a-cést'a ori din modestia, ori din temere falsa, ori din trandavia. Conferinti'a e, pe cum am vedutu, o adu-nare de cunoscintie si esperiintie din partea singurati-ciloru participantu, spre a puté trage din ea toti fo-losu, si, de si nu e frumosu, candu unulu, totusi nu se póte laudá ba e de condemnatu, candu toti s'aru retrage, si aru vení aici numai se asculte, adeca nu-mai se priméscu, nu insa se si dea; caci atunci amu ga-tat'o cu conferinti'a. Ast'a nu va fi! si aici se póte aplicá cuventulu D-lui: se lumineze lumin'a vóstr a! fia si numai o flacara mica, totusi e o lumina, si fla-cari multe de si aici dau totusi o lumina mare. Vedi bine ca vanitatea si pretiuirea de sine peste masura se fia aici de parte de noi, si se nu tienemu mortísiu de opiniunea luata, séu se ne retragemu indignati, deca nu ni se acceptéza de toti; insusi adeverulu indignéza si supera déca se aduce inainte fara socolintia si re-spectu, si atrage déca se imbraca in hain'a umilintiei si a blandetieloru. Dar' acésta blandetia si indulgentia se cere dela ambele parti, si cuventulu liberu, trebue se afle anim'a acelor'a, catra cari e indreptatu, deschisa, si chiar' candu aru fi opiniuni deverse, se ne luptamu cu precugetare, nu cu prejudiciu contra prejudiciului, ci temeiu contra temeiu. Ar' fi de compatimitu si unu semnu de paupertate intelectuala si de iubire, candu óre-care, silinduse se impace pe alii, acést'a incercare a lui se iá de cei alalti in nume de reu, se critica si bat-jocoresce. Nu perdeti scopulu din vedere; nu e sco-pulu dóra, a vorbí si a ne luptá cu vorbe si opiniuni góle si desierte, séu a ne magulí inaintea celoru mai mari si a ne aretá pe vre-o cateva óre si a le jertfi pentru conferintia; ci scopulu e postulatulu celu mare a cunósce datori'a unui invetiatoriu atatu in privinti'a cresterii, catu si a instructiunii, si a o implini cu scumpatate intru binecuventare. La acést'a suntemu toti chiamati, si toti indatorati a conlucrá dupa mesur'a puteriloru ce ni s'a datu.

Cá se aduca conferintiele unu folosu adeveratu e in fine necesariu, cá se nu se stérge impresiunile castigate, se nu se uite impulsele si invetiaturile primite, precum se nu remana nefolosite nici esperiintiele, ce amu facutu; din contra se se pastreze cu scumpatate, se se iá cu diligentia in consideratiune, si se se edifice pe ele cá pe unu fundamentu nou mai departe. Ade-verurile religióse si morali se servéscu de principie pentru viéti'a viitóre, motivele scientifiche spre o cultura

*) Ér' nu cá la noi, unde din acea parte pucina ingrigire de conferintie. — Red.

mai de parte, si observatiunile practice cá unu îndrep-
tariu pentru metod'a viitorie. — Ce se lauda si reco-
manda, nefiindu de ajunsu próbatu, se se examineze
cu grige, se se cerce, si déca tiene prob'a se se intro-
duca si adopteze. Nimica nu e mai stricatiosu, de cum
este opiniunea, a fi facutu destulu chiamarii sale, fiindu
de facia la vre-o conferintia, tienendu póte vre-o cu-
ventare, séu facendu celu pucinu observatiunile sale si
contribuindu in câtv'a la conclusele facute, apoi dupa
aceea nu se mai intereséza de cele vorbite si audite
si chiaru nici de conclusele facute, ci continua totu
numai drumulu celu vechiu. Prin acést'a se impede-
ca si nimicescu tóte ostenelele celoru mai mari, tóte si-
lintielesociloru nostri mai întiepleti si priceputi si se
aduce chiar' si institutiunea conferintieloru in prepusu
si se compromite inaintea contrariloru carí rationéza:
„Uitative, ei tienu conferintie, vorbescu multe, facu con-
cluse si le scriu la protocolu; cu tóte aceste ei nu
sunt mai buni si mai naintati de catu noi, scótele loru
nu-su mai bune de cum sunt a le nóstre.“ Amici si
soci ai mei! Ar' fi o nedreptate, ce asi comite-o
facia cu Dvóstra, dicendu ca aru fi remasu conferin-
tieles nóstre fara nici o lucrare si nici unu resultatu;
multi pasi frumosi imbucuratori s'au facutu intru ade-
veru, in sa cu durere trebue se marturisescu totusi, ca
multe s'au vorbitu si amintitu aici fara cá se vedemu
ceva afora in vietia, fora de a vedé o urma din tóte
acestea in scóla. Aducetive aminte de discursese mele
despre instructiunea intuitiva, despre deprinderile spiri-
tuale in scóla si despre starea Domnie-Vóstre cá do-
cinti etc. Cugetati la tractarea cea chiaru desfasiurata
a computului de capu, in clasa de diosu, si apoi pu-
neti alaturea metod'a cea comóda si usuata mai in
tóte scótele a mecanismului numerarii inainte si îndre-
ptu, asemenati aceea ce s'a dísu aici despre metod'a
fonetica asiá de pe largu si chiaru, cu aceea ce mai
esista inca in multe scóle, si veti puté singuri judecá,
ca folositu-s'a midiloculu celu asia de scumpu si
escelentu alu conferintieloru in aceea mesura, in care
se cuveniá, si ca adus'au acele frupte ce puteau si
trebuiá se le aduca, déca se întrebuintiau ade-
veratu?

Deci deca acést'a nu s'a facutu pana acum
dupa mesur'a cuviintósa, se se faca de ici inainte.

Sé péra dela noi tóte alte cugete laterale; se nu
se mai impedece temerea nici împintene mandri'a, ci se
ne însufletéscá un'a si aceiasi cugetare, cugetarea cum
se ne perfectionamu in oficiulu nóstru, si cum se ne

servimu de conferintie cá de midiloculu celu mai aptu
si potrivit.

Nici unulu se nu se considere a fi pré nein-
semnatu, de a díce si spune aceea, ce scia si cunósce
de bunu, in sa asemenea se nu se tienu nici unulu de
alesu a fi invetiatorulu celor'a lalti; aci in conferintie
toti suntemu scolari si toti invetiatori. Îndeosebi scolari,
in totalitate invetiatori; caré vorbesce se vorbésca din
convingere cu temeiu, din amóre si cu blandetie; si
care asculta, se asculte totu cu blandetie, in dragu si
cu doru de a invetiá. si fia-care se-si considere
mintea si anim'a de unu campu, care n'are numai se
primésca sementi'a, ci se fia lucratu cu diligenția, spre
a puté aduce adeveratele frupte, si apoi prosperarea
prin binecuventarea cerésca nu va mai pute lipsi.

Poesi'a in scól'a populara.

IV.

(Capetu.)

De unde au se cetésca elevii scólei populare
poesii acomodate pentru ei? Din cartile delectura
intogmite si edate anume pentru scótele populare.
Aceste carti cuprindu si au se cuprinda totu deun'a
si poesii. Dar' afora d'acele ce se cuprindu in car-
tea de lectura, invetiatorulu póte se cetésca séu se
dicteze eleviloru sei si alte poesii; se întielege inse
de sine, ca acestea inca au se corespunda intru tóte
reguleloru ce le-am espusu mai susu despre admi-
sibilitatea poesiloru in scól'a populara. Dictarea ce-i
dreptu mai totu de un'a e împreunata cu multe difi-
cultati. Copiia mai totu de un'a le scriu cu erori,
d' unde urméza ca nici nu le precepu.

La cetirea fia-carei poesii, elevii mai antaiu se
scóta cuprinsulu ei. Dar' acést'a, lucru naturale, n'o
potu face pana candu n'au cetitu mai de multe ori
poesi'a ce se tractéza. Invetiatorulu se provóce apoi
in ordine pe cativa a-i nará cuprinsulu poesiei cu
cuvintele loru, si detori'a lui este cá se îndrepte e-
rorile si se suplinésca lacunele, séu deca vede ca
naratiunea loru in fundamentu e falsa si incurcata,
vede ca ei n'au potutu descifrá cuprinsulu, atunci se
nareze elu cuprinsulu catu se póte mai chiaru. Du-
pa-ce astu-felu a introdusu elu pe elevi in cuprinsulu
poesiei in cestiune, se procéda a desvoltá idei'a fun-
damentale, adevérule séu doctrin'a, care forméza e-
senti'a poesiei. Se întielege de sine ca acést'a in-

cumbe numai invetiatorului, caci elevii mai nici odata si mai nici unulu nu e in stare a ceti, cum dicemu, pintre sîre, s'eu a aprofundá ideile mai ascunse si mai afunde ce invólve o poesia, ori-catu de usióra s'ar' paré altmentrea conceptiunea ei. In urma are se tréca invetiatorulu la singularele frumseti si gratii ce cuprinde poesi'a, la constructiunile tropice, la nuantiele si intorseturile maestrite ale limbii; in scurtu, are d'a face atenti pe elevi si d'a-le invederá par-tea estetica si tehnica a poesiei.

E naturale, ca ce nu precepi, nu poti nice ceti bine. Preceperea facilitéza si reguléza cetirea. Este intrebarea inse, cumu se cetésca elevii bucatile poe-tice? cá poesia s'eu cá prosa? Unii pretindu, se dica invetiatorulu catra elevii sei: cetiti poesi'a, cá si cum ar' fi prosa, nu luati in consideratiune metrulu nice rim'a. Dar' eu nu intielegu pentru-ce acéstia mai admitu în scóla dictiunea legata s'eu poesi'a, candu este sciutu, ca poesi'a cea mai escelinte prin o cetire prosaica perde totu farmeculu si elegantia. — Altii din contra d'icu, ca bucatile poetice trebue cetite cá poesia si nu cá prosa; suntu d'a-se luá adeca in strinsa consideratiune metrulu si rim'a. Acést'a este, si dupa mine, cetirea conveniente si ratiunale a bucatiloru poetice, care voiu avé-o in vedere in cele urmatóre, lasandu cu totulu la o parte cea d'antain.

Fia-care bucata poetica mai antain s'o cetésca invetiatorulu chiaru si cu tóte modulatiunile ce le pretinde tiesetur'a si spiritulu poesiei ce cetesce. Elevii astu-felu, dupa unu scurtu exercitiu, voru poté-o ceti dupa cuviintia, — dar' se intielege de sine, ca numai déca voru avé unu audiú bunu, finu, caci alt-mintrea totu lucrulu va fi indesiertu, cá si la celu ce n'are audiú musicale, si totusi vré a studiá mu-sic'a.

Se venimu acumu a fipsá óre-care reguli, ce suntu a-se observá la cetirea bucatiloru poetice. Dar' marturisescu chiar' d' acumu, ca acést'a partia va fi marginita; se voru poté face inca multe esceptiuni, pentru-ca nu ne potemu aprofundá in particularu, d'o parte fiindu-ca nu ne permite spatiulu, d' alt'a, pentru-ca acést'a cade in sfer'a gramaticéi si a pro-sodiei. Astu-felu vomu lasá la o parte intonatiunea si vomu vorbi pe scurtu numai despre ritmica si di-namica. —

Ce s' atinge de rimica, invetiatorulu va

intempiná greutati cu elevii sei. Inclinarea tonuluí la finea versului s'eu la rima, depinde dela legatur'a mai strinsa s'eu mai lacsá, ce se afla intre versulu precedente si subsecunte, s'eu intre cuventulu ultimú alu versului precedente si intre cuventulu primu alu celui subsecunte; se intielege ca aici e vorb'a de intielesu s'eu sensu. Unde acést'a legatura e strinsa, inclinatiunea s'eu moierea tonului trebue se fia pu-cinu marcata, pucinu observabile; ér' unde legatur'a e lacsá, acolo inclinatiunea are se fia marcata si tem-pulu între inclinatiune si trecerea la versulu urma-toru mai lungu. Sub acést'a regula inse nu se póte subsume punctulu, semnulu intrebării si alu escla-matiunei precumu nice semicolonulu. — Dar' afora de inclinatiunea tonului la finea versului, este inca o alta inclinatiune, inse de mai pucinu momentu, la finea membrului primu alu fia-carui versu.—Tóte a-cesste modulatiuni si nuantiari mai usioru se invétia din usu de catu din reguli. Ér' regul'a generale este ca la cetirea poesiei nu se potu aplicá in tota-litatea loru regulele ce se observa la cetirea prosei.

Candu elevii memoriséza vr'o poesia, invetiato-rulu se se adópere a-i face se rostésca mai in cetu, adeca nu asiá iute cá la cetire. Copiia au datina la inceputu a rosti fórte iute, astu-felu catu ascultato-rulu nici nu-i póte intielege ce d'icu. Regul'a gene-rale la rostirea libera s'eu la memorisarea bucatiloru poetice suna: nu rosti mai iute, de catu cum vor-besci cu altii in vícti'a de tóte dílele. O eróre ce-o comitu adese ori copiia candu cetescu s'eu rostescu vre-o poesia, este ca ei facu pause acolo unde nu se cuvine. Cate-odata vin'a la acést'a este lapsus memoriae. In acestu casu, invetiatorulu se im-puna elevului s'o invetie mai bine. Dar' ce e dreptu suntu si d' acele pasagie in poesii, unde trebue se faci o pausamica, fora d'a fi vr'o intrepunctiune. Acést'a se intempla mai vertosu unde suntu període lungi, mai multe sentintie incatenate la olalta; dar' unde este d' a-se face aici paus'a? nu potemu determiná; acést'a se póte aflá din tiesetur'a fia-carui periodu. Mai in tóta poesi'a vinu pasagie, din cari unele tre-bue rostite mai incetu, mai linu, ér' altele mai cu focu si mai iute. Unde este d' a-se face acést'a si unde nu, e imposibile a detarminá. Acést'a depinde dela individualitatea fia-carui, dupa cumu adeca elu va pre-cepe si va patrunde in sentiemintele si fantasi'a ce-a dominatu poetulu candu a scrisu. Se trecemu la dinamica-

Spiritulu ce are se domine si se insufletiesca rostirea libera, orale, a unei poesii se chiama dinamic'a aceleiasi. — Poesi'a cea mai eleganta, deca e rostita reu, monotonu, rece, apare o poesia miserabile, lipsita de totu farmeculu poeticu si lasa reci pe ascultatori, pe candu un'a mediocre rostita bine, cu focu si sentimentu, apare d'o poesia eleganta, si lasa impresiuni farmecato're in animele ascultatoriloru. Astu-felu de multe ori in teatre triumfulu poetului dramaticu depinde mai numai dela abilitatea actoriloru, pe candu dram'a cea mai buna in man'a unoru actori neabili face fiasco seu devine chiar' si fluerata de publicu. Pentru d'a pot'e rosti o poesia bine, se cere ca se fia priceputa bine. Mai antaiu trebuie scrutatu si determinatu caracterulu generale alu poesiei in cestiune. Trebuie cercatu d. e. ca ore poetulu descrie unu faptu seu unu evenimentu grandiosu in o limba infocata si cu colori viue, seu ca dora elu nar'za o aventura, o nefericire. Trebuie mai in colo a cerc'a, ore dispusetiunea poetului este entusiasmu, bucuria, dorere, neplacere, desgustare s. a.

Altmintrea, cu altu aeru trebuie rostita descrierea unui tienutu frumosu, romanticu, descrierea unei dile splendide de primavera; altmintrea trebuie rostita, plangerea asupra unui evenimentu fatale, seu asupra instabilitatii lucrurilor pamentesci; altmintrea descrierea unei lupte, unui evenimentu straordinariu miraculosu; altmintrea laud'a lui D-dieu seu a vre unui santu. Invetiatorulu are d'a lu'a sama, ca elevii rostindu se nu faca grimasuri si schime, si astu-felu se devina o caricatura. Ac'est'a s'ar' intempl'a atunci, candu elevulu ar' rosti poesii in o atitudine desperata si intr'unu tonu pre plangerosu, suspinatoru, joviale, estravagante, — seu candu pasagiile scrise cu colori viue le-ar' rosti strigandu si espectorandu-se. Strigarea si espectorarea este inconveniente, dar' togma asi'a de inconveniente este rostirea pre lina, timida, si fora spiritu. Poesiile in care afectele, sentimentele si dispusetiunile pre varieza, nu suntu nici de cumu acomodate pentru d'a fi rostite de elevii scolei populare. Astu-felu de poesii pretindu arte pentru d'a fi bine rostite; apoi scol'a populara pu pote teatru. Afora d' ac'est'a, astu-felu de poesii nu suntu compatibili cu desvoltamentulu psihicu alu eleviloru scolei populare. Copiiloru le sta forte bine se tiena unu aeru, o atitudine tranquila si modesta, — ac'est'a le e si innascuta.

Unu patosu maiestritu si cercatu, nisce modulatiuni teatrale ale vocii,—scurtu, totu ce este afectatu in copii, nasce aversiune, si-i desbraca d' acelu farmecu, cu care ei eserceza o influentia dulce, misteriosa, asupra animeloru mature; apoi sentimentele, ce inca in ei nu suntu desteptate, seu nu suntu d'ajunsu desvoltate, este imposibile se le pota esprime naturale. Spresiunea cuvinteloru se nu fia de locu maestruta. Este pre usioru ca copiii s'o cam taie pe dialectulu poporulu, invetiatorulu in acestu respectu n'are se fia asi'a rigorosu, pentru-ca spresiunea populara le sta cu multu mai bine, de catu o spresiune fina, cercata. Invetiatorulu numai atunci are d'a pasi contra spresiunei populare, candu vede ca ac'est'a provine din negligenti'a elevului.

Am purcesu din principiulu, ca elevii se invetie mai adeseori poesii si de rostu, si se le rostesca in tonu declamatoru. Dar' mi va obiecta cineva: Ce? este recomandabile, este admisibile acestu principiu in scol'a populara? Nu se perde ore-catu tempu prin astu-felu de esercitii declamatorie? Nu se afecteza prin ac'est'a elevii si devinu unu felu de comedianti? Nu potu ei perde pre usioru prin ac'est'a amabileloru naivitate? Si suntu ei ore in stare a declama, seu mai bine, a rosti o poesia cumu se cade?

La aceste intrebari ce mi le-ar' face cineva, am d'a observa mai antaiu, ca sub spresiunea declamatiune seu esercitie declamatorie, nu intielegu nici unu felu de actiune seu mimica; — ac'est'a convine numai actoriloru si oratoriloru, si nici de cumu eleviloru. A dou'a, am d'a observa, ca astu-felu de esercitii nu pretindu dela tota scol'a, nice dela fia-care elevu. Eu am firm'a convictiune, ca astu-felu de esercitii suntu recomandabili la tota intemplantrea pentru scolele bune si pentru elevii mari talentati. Avantagiulu declamatiuniloru este forte palpabile. Elevii invetiandu bine de rostu o poesia, totu d'odata petrundu mai usioru si mai aduncu spiritulu ei. Ac'est'a o potemu sci si noi din esperinti'a propria. Din contra, candu elevulu trece peste o poesia numai citind'o, — cetesc'o chiar' si de mai multe ori, totusi lui i voru remane ascunse frumsetiele poetice, anim'a lui nu va semti farmeculu divinu ce involve poesii. Unu altu avantajiu alu declamatiunei mai este si acela, ca elevulu numai atuncea va sci ceti bine, candu, va rosti bine in tonu declamatoriu. Apoi ore se nu fimu in dreptu a pretinde,

celu pucinu dela elevii cei mai talentati din scól'a populara, cá se scie ceti bine, cu semtiu si farmecu. Intielegu acést'a candu, ei au se cetésca in beserica séu intr'unu cercu de ascultatori. Se ofera multe si multe ecasiuni, unde unu bunu cetitoru face servitie placute, procura desfetare unei societati intregi, séu familiei in acarei sinu se afla, cetindu in serile cele lungi de iérna carti bune si totu odata amuzante, pe candu ascultatorii totu d'odata se ocupa si cu alte lucruri mai usióre.

Eu nu voiú se negu nici de cumu, ca dóra acei elevi din scól'a populara, cari s'au instruatú bine in cetire, nu aru poté ceti bine cartile tiparite; dar' totusi numai prin exercitii declamatorie capeta omulu desteritate mai mare in cetire. Cumca elevii prin exercitiile declaratorie aru perde naivitatea loru si aru deveni afectati, acést'a spunu dreptu ca n'o prícepu, decatu numai in acelu casu, candu insusi invetiatorulu ar' fi unu declamatoru afectatu, si astufelu ar' pretinde si dela ei, si spre acestu scopu le ar' alege totu poesii cu varii afecte, despre care díseramu mai insusu, ca nu suntú d'a-se admite in scól'a populara. Déca ar' fi o consecintia naturale, cá elevii prin desclamatuni se devina nisce ómeni afectati si sentimentali séu chiar' comedianti, atunci intrebú, pentru-ce nu suntú preutii comedianti? deórece totu cursulu cultivarii loru pana la gradulu de preutu, si d' aci in colo totu servitiulu loru este o continua declamatiune. Ce s' atinge de perderea tempului, acést'a este mai multu imaginara decatu reale. In urma mai este inca si unu altu avantajú in declamatiune. Prin declamatiune adeca se desvólta vócea, ér' audiulu nunumai se desvólta dar' se si rafinéza. Eu incheiu cu sentinti'a sapientelui grecu: tóte au mesur'a! — astufelu si poesii'a si declamatiunea au mesur'a loru in scól'a populara.

A. D.

Sciri scolastice.

Bucovina. De sub ruinele cetatii lui Stefanu celu mare in Ianuaru 1864.

Candu facemu revist'a salarieloru invetiatoriloru romani aplecati la scólele poporale, ne incredintiamu, cumca invetiatorii bucovineni suntú cei mai bine salarisati; cace pe candu in Transilvania, Ungaria si Banatu minimulu sajaríului e 60 fi. v. a. éra mactimulu

200 fi. v. a., ajunge aice in Bucovina minimulu la 150 fi. v. a. éra mactimulu la 300 fi. v. a.

Din diferinti'a asta batatória la ochi amú poté deduce cuventu, cumca invetiatorii bucovineni, fiinduca-sú mai bine dodati, se fia si mai culti si mai zelosi spóritori ai culturei nationale. Cu tóte acestea fapt'a ne demustra cuntrariulu; de óra-ce invetiatorii acestia, de si au pe din afara o spoiatura, o politura in gestu si vorbire, ce i recomanda pe unele locuri, totusi cautandu in fundu, ne deschidu naintea vederii unu desiertu inspaimentatoriu de cunoscintie positive.

Lips'a asta de cultura o deduce bine unu corespondinte de aice in numerulu din urma alu „Amiculú Scólei“ din anulu trecutú, din intocmirea nenimerita, ba cu totulu rea a institutulu pedagogicu din Cernauti, si din comoditatea profesoriloru, ce erau aplecati la densulu pana 'nainte de doi ani; dara pe lunga acestea cause se mai insotiescu inca si altele si anume:

1. Invetiatorii, asiediandu-se pe la scóle, in locu se se ocupe cu obieptele scolarie si se se aprofundatu se póte in metodele de propusu, se facu pe multe locuri scriitori satesci si unu felu de „advocati de princoturi“ prin copiare de contracte, prin compuneri de petituni, cu tóte ca fora forma si fiintia etc. si asiá scumpulu tiampu, ce l'aru poté ei intrebuintiá in favórea cultivarii proprie, lu-perdu cu tandalícuri de acestea.

2. Nu se ingrigescu de carti si nu cauta societati cu scopu, de a se cultivá; bine ca in tienutulu Radautiului s'a fostu inceputu, éra in celu alu Cernautiloru se incepe a se infiintá o biblioteca de carti romanesci, dara ce cugetare trebue se ne cuprinda in privinti'a ducerii la capetu a intreprinderii acesteia, candu audimu, ca multi din invetiatorii tienuturiloru acelor'a se retragru dela contribuirea invoita subu stémetulu, ca ei avendu a se stramutá si a deveni stabili in alte tienuturi, nu se voru poté folosi de bibliotecele atinse; in fine

3. Nu suntú preveghiatu cu rigórea cuvenita de catra organele mai nalte, care rigóre se-i constringa medilocitu a-si castigá cunoscintie pedagogice.

Dreptu ca dícu o séma de invetiatori, ca n'aru avé cu ce-si procurá carti, nedandu-le man'a a rumpe de la léfa-si atata catu se-si póta cumperá din candu in candu cate o carte; si asta ar' fi de a crederea, déca pe de alta parte nu i amú vedé paunendu-se cu cate unu »Zigaren-Spitzel« fumosu, cu cate o »Brief-tasche« cusuta cu margele, cu cate o cusma si ciobote a la mode etc.

Intr' aceea afora de léfa mai suntú si alte isvóre:

de a-si procurá carti de cultivare, si a nume cumu suntu in unele comune introduse laditie de scóla, in cari incurgu dela fia-care cununia cate 35 cr. v. a. dati de viteji séu vornicei, dela fia-care botezu cate 4 cr. v. a. dati de cumetria cei mari, asiá se potu introduce si in alte sate contribuirile acestea in favórea scólei. Se intielege de sine, ca pastoriulu sufletescu respectivu trebuie se fia convinsu despre trebuinti'a contribuiriloru acestor'a, cunoscundu menirea scóleloru si a invetiatoriloru si insu-si se fia sporitoriu zelosu alu ei.

Pe lunga acestea mai vine inca si pausialulu de 10 fi. v. a. celu ia fia-care invetiatoriu in fia-care anu din fondulu relegiunariu din carele inca se potu cumperá carti si contribui la infintiare de bibliotece.

Inchiaindu n' avemu alta dorintia, decatu cá se vedemu delaturate pedecele culturei invetiariiloru si deschise caile innaintarii loru in tóte partile. Z.

Materiale de instructiune.

Metodulu practiculu alu invetiarii computului in scóla populara.

(Continuare.)

b) Computu pe tabla.

I. Cifr'a (adica semnulu, chipulu) de la Unu ati vediutu ca cum se face. Acum vréu a ve aratá si ca cum dicemu in scrisu, ca avemu doi. Vedeti (docintele scrie cifr'a 2 incetu, in sa grosu si mare pe tabla.) Ast'a e doi, ast'a e cifr'a séu semnulu vediutu alu numerului doi. Acestu semnu insemnéza unu si inca unu. Care dintre voi va puté face acést'a pe tabl'a cea mare?

Voru fi de buna sama unii din scolari, cari voiescu se incerce a scrie pe doi. Prin acést'a cei mai sfiosi si mai pucinu deprinsi se imbarbatéza. Éra daca antai'a provocare ar' fi fara resultatu, atunci docintele mai repetéza odata dupa trebuintia facerea si esplicarea cifrei 2. Dupace au inceputu scolarii unulu cate unulu a esi la tabla se faca pe 2, invetiatorulu se fia la fia-care cu mare atentiune, se silésca pe totu insulu a face de dóue si mai multe ori si a nu-lulasá se se duca pana nu va fi facutu cifr'a bine. Dupace au esitu toti si au scrisu, docintele continua: „Care din voi va puté face pe 2 si pe tablitia vóstra (pe tabl'a de ardesia, Schiefertafel, palatábla)? — Provocarii a-

„Amiculu Scólei“ ad Nr. 3. 1864.

cesteia voru fi acuma mai toti gatá a urmá. Invetiatorulu face a se scrie de cateva ori cifr'a 2 sub priveghierea sa, le spune apoi scolariloru se stérge ce au scrisu si se scrie éra, si ajuta celoru mai slabi corigéndu-i si indreptandu-i. Dupa aceea le dá cateva minute repausu, cá totu insulu se scrie de sine si in tacere cifr'a 2 pana-si va implé tablitia. Docintele merge apoi pe rendu la fia-carele si se uita la tablitia, spunendu fia-caruia parerea despre lucrulu lui. O mai departe deprindere in tacere ar' fi apoi scrierea repetita a cifrei 1 in combinatie cu 2, adeca 1 si 2.

I. Copii, acuma sciti scrie si 2; dar' care mi-ar' mai scí spune, ca ce am invetiatu a socotí cu doi.

I. $1 + 1$ face catu? — Decate ori 1 este 2? — 2 fara 1 face catu? Invetiatorulu se faca de nou atenti pe scolari la semnele $+$ $-$ $=$ $\times$: in modulu aratatu la esplicarea numerului 1, cá scolarii se se deprinda bine cu aceste semne inca de acum. In fine docintele scrie pe tabla 1 si intréba ce e acést'a.

Scolarii. Unu.

Invetiatorulu continua scriindu langa acea cifra $+$ ce intréba, ce e acum pe tabla?

Sc. Unulu si.

Invetiatorulu continua éراسi si mai scrie 1, si faca pe scolari a citi cele scrise de elu.

Sc. Unulu si Unulu.

In asemenea modu inaintéza docintele a scrie pana ce a infaciasiatu pe tabla asiá

$$1 + 1 = 2.$$

I. Cititi acést'a!

Sc. Unu si cu unu face doi.

I. Care dintre voi va puté se scrie aceste? (Urméza éراسi procedur'a de mai susu, adica cum arataru la scrierea numerului?)

Totu in asemenea modu se deprindu scolarii a scrie

$$2 \times 1 = 2$$

$$2 - 1 = 1$$

$$1 : 2 = 2$$

Nu putemu destulu a face pe docinte atentulu a aceea cá se nu se faca cu scolarii nici unu pasu inainte fara de precepere; se se silésca cum maitare, cá scolarii totu ce facu, scriu, si dicu se intieléga.

Diferinti'a între 1 si 2.

In v. Éta aici cate-va nuci. Din aceste voiu dá lui Ioanu 2 si lui Valerie 1; se via dara amendoi a-fara. (Scolarii numiti esu).

In v. (Catra cei doi scolari). Cate nuci am disu ca dau lui Ioanu? — (i le dá).

I. Cate se dau lui Valerie? — (i dà).

I. Care dintre voi are nuci mai multe acuma?

Sc. Ioanu.

I. Cate are elu?

Sc. Dóue.

I. Cu catu are mai multe cá Valerie? — Asia-
dara 2 nuci de cate ori sunt mai multe cá 1 nuca?
— Prin urmare 2 ori catu e mai multu cá 1? — Dar'
care are nuci mai pucine? — Cate nuci are Valerie?
— Cu cate nuci are elu mai pucinu decatu Ioanu? —
Asiadara cu catu e o nuca mai pucinu decatu 2 nuci?
— Prin urmare cu catu e mai micu cá 2? — (Daca
din intrebarile de felinlu acest'a, cumu e cea din urma
vedemu ca puterea de abstractiune a copiiloru inca nu
e de ajunsu, atunci aceea nu li se va puté loru pro-
curá prin demonstrare, ci trebuie prin exercitari dese se
aducemu pe scolari la intielegerea loru.)

In asemenea modu trebuie se deprindemu pe sco-
lariu a intielege:

Doi este indoitulu dela 1 séu duplulu dela 1.

Unu este a dóu'a parte din 2 séu diumetatea dela 2?

De aici trece docintele la deprinderi in operatiu-
nile diverse prin intrebari bine ordinate, la care elu
se fia inca inainte de scóla pregatitu?

Noi punemu aici unele din acele intrebari; insa
bunii docinti se nu cugete, ca aceste voru fi pentru
ei de ajunsu; de órece angustimea spaciului ne silesce
a dá numai acele ce sunt neaparate pentru unu in-
dreptariu.

Aditione.

Care e sum'a dela 1 si 1?

Cu catu e 1 mai pucinu decatu 2?

Ce numeru se va nasce, daca vomu adaoge la 1
inca 1?

Catu face 1 inmultitu cu 1?

Care numeru e cu 1 mai multu decatu 1?

Care doi numeri la olalta facu 2?

Subtractiune.

Ce numeru se nasce, candu scótemu 1 din 2?

Cu catu e 1 mai pucinu cá 2?

La care numeru trebuie se adaogemu 1 cá se a-
vemu 2?

Care doi numeri se deosibesce cu 1 unulu de
altulu?

Dela care doi numeri este 1 restulu?

Unulu si cu care numeru face 2?

Care numeru e cu 1 mai micu de catu 2?

Care e diferinti'a intre 1 si 2?

Multiplicatiune.

Ce este indoitulu séu duplulu dela 1?

Care numeru e de dóue ori asiá de mare cá 1?

Ce numeru va esi prin inmultirea numerului 1 cu 2?

Care-su acei doi numeri, cari inultienduse unulu
cu altulu facu 2?

2 de cate ori este 1?

1 este diumetatea a carui numeru?

Divisiune.

Catu e diumetatea dela 2?

Care numeru e de dóue ori asiá micu cá 2?

Catu dá numerulu 2 impartitu in dóue séu prin 2?

De cate ori se cuprinde 1 in 2?

De cate ori putemu luá cate 1 din 2?

In care numeru se afla 1 de 2 ori?

Unulu a cat'a parte e din 2?

Cati numeri dau 2?

(Vá urmá.)

Varietati.

Orfanulu neascultariu.

(Capetu.)

Éra cá acést'a se se póta mai adaose Murad catra
cei de facia: „Ingrigiti, cá acestu copilu se se educeze
bine si in credinti'a parintiloru nostri. Insa Amuru se
fia nunumai tare si puternicu in trupu, ci se se cultive
si dupa spiritu si se se instrueze intru totu ce servesce
spre mántuirea sufletului seu si ce póte se adaoge la
fericirea sa viitóre; caci numai asiá se va aratá elu
demnu de tronulu meu cá o icóna a suditiloru sei. Éra
candu acestu copilu preste asteptarea mea n'ar' voi a
folosi crescerea si bun'a invetiatura, de care voiescu
a-lu face partasiu, si candu m'ar' insielá in asteptarile
mele, atunci éta ve dau inca de acum dreptulu, a-
i trage diosu de pe densulu aceste haine regesci, ce-lu
ornéza si-lu distingu din mii ai neamului seu, se-lu
imbracati in hainele unui cersitoriu si se-lu dati afara
din palatulu meu, cá se simta elu aduncu, ce dauna
si-a adusu prin propri'a-i vina.“

Incheiandu Murad vorbírea sa, mai marii imperatíei
sale-i apromisera serbatoresce a-i implini vointi'a si ca
voru privi pe Amuru de acum inainte de erede alu im-
periului seu.

La órecate luni dupa aceea regele muri jelitu si
plansu aduncu de catra mai marii imperatíei sale si de

întregulu poporu, si in totu cuprinsulu domniei sale lumea erá imbracata in doliu.

In testamentu erá Amuru adusu inainte in adeveru, cá erede alu imperatíei, asemene i se lasara tóte bunurile si avutíle ne cuprinse a le mortului; scurtu, sermanulu orfanu puté se fia acum in acésta lume unulu din cei mai fericiti ómeni.

Dar' anim'a si sufletulu lui Amuru erau stricate si neprimitóre de nimic'a mai bunu; caci la ingropatiunea binefacatorului seu, a barbatului care i-a pregatitu calea catra cea mai inalta fericire pamentésca, elu n'a versatu nici macaru o lacrima. Asemene mergea reu si cu crescerea si invetiarea lui, deórece baiatulu avea o inclinare deosebita spre lene si nelucrare, de care nu-lu mai putea acum nimene desbaierá. In curendu se asociara la acestu vitiu inca altele. Erau adeveratu între barbatii incredintiati cu educarea lui si de aceia, carii i acoperea scáderile aceste cu sperarea ca — fiindu acum tineru si nepreceptu — dupace va ajunge la etate mai matura, va trebui negresitu se cunósca si se se îndrepte. Insa cei mai preceptuti diceau cu totul altu-feliu, adeca dupa proverbu, „ca ce nu invétia cineva in tineretie, nu va mai invetiá la betranetie“ si ca »dio'a buna de diminétia se cunósce.“

Si 'n adeveru Amuru nu s'a mai indreptatu nici candu. Inderetnici'a si stricatiunea lui au instrainatu mai tardíu dela sine chiaru si p' aceia, carii i erau la inceputu aplecati. Elu n'a sciutu a-si pretíu fericirea sa, si si-a calcatu noroculu in picíóre. Fiindca acuma multe incercari remasera indarnu, ómenii din impregiurulu lui voira a mai cercá un'a; desfacura testamentulu regelui, i aratara conditiunile ce se cuprindeau acolo pentru Amuru, i descoperira si ce a disu densulu cu gur'a, cugelandu ca dóra cu acestu midilocu voru puté aduce pe Amuru la indreptare. Totusi nici acésta proba nu avú vre unu resultatu.

Intr' aceea Amuru ajunse la etatea, in care, dupa legile tierii, trebuia se ocupe tronulu; insa mai marii imperiului nu erau aplecati a increde unui tineru atatu de stricatu imperati'a si gubernulu si prin aceste sórtea atatoru milióne de ómeni; din care cauza consiliulu imperatíei a decisu a urmá intocma dupa vointi'a regelui reposatu. Fiitorulu erede alu tronului se chiamá inaintea svatului adunatu si i se facú conoscuta hotarirea neschimbabila a senatului.

La audiulu acestei hotariri drepte inim'a lui Amuru se parca a fi cuprinsa de caintia si durere, lacrimelu i curgeau pèrèu. Cu vóce tremuratóre cerú dela svatu

iertare si gratia, insa consiliarii i aduceau inainte es-pres'a vointia a lui Murad, care cu orice pretiu are a se duce in deplinire fara de amenare. Apoi desbracara pe Amuru de hainele regesci, l' imbracara in trentie cersitoresci si asiá ilu detera pe portile pelatului afara.

Parabol'a acést'a se referesce la toti ómenii, cari nu sciú in lume se folosésca ocaziunile si momentele de a-si croi si mari fericirea lumésca si sufletésca, cu deosebire ne arata, ca cate-i scapa omului in lume din mana din lips'a educatiunei si invetiaturei.

Escriere de premiuri

dela ministeriulu cultelor si instructiunei publice alu Romaniei.

Conformu Decretului Domnescu Nr 503 din 17. Octombrie anulu trecut 1860 (?), si in vederea opiniunei exprimate de Consiliulu Superioru de Instructiune publica, prin procesulu verbalu incheiatu in siedinti'a de la 16 ale curentei, subsemnatulu publica concursu:

1. Pentru cea mai buna Gramatica romana pana la 31. Decembrie 1865, premiu din fondulu Evangele Zapa, dóne sute galbeni.

2. Pentru celu mai bunu Dictionariu romanu, in care se voru coprinde tóte vorbele romane cate incepu cu litera A, pana la 31. Decembre 1865, premiu din fondulu Evangele Zapa, trei sute galbeni.

P r o g r a m u

pentru compunerea Gramaticéi limbei romane.

Autorele va avé a desvóltá cu judecata critica regulile pe cari se baséza limb'a romana, a) dupe geniulu limbei, precumu se vorbesce de poporulu romanu in genere, b) dupa cartile cele vechi romanesci, c) dupa autorii cei mai acreditati moderni cari s'au tienutu mai strictu de geniulu limbei.

Gramatic'a va coprinde:

1. Partea analitica séu etimologica, care va desvóltá cu de amenuntulu tóte formele cele proprie limbei romane, atatu moderne catu si vechi, in flesiune, derivatiune si compusetiune; insocindule cu esemple catu se va puté mai numeróse.

2. Partea sintactica, care va desvóltá tóte regulile constructiunei, de la frasile cele mai simple pana la cele mai complete, si le va insoci de esemple numeróse luate din regulile limbei.

Lucrarea acést'a va coprinde minimumu pana la cinci-spredece cóle, tiparite in formatu 8 ordinariu.

P r o g r a m u

pentru compunerea Dictionariului Romanu.

Autoriulu va avé a culege tóte vorbele romane cari incepu cu liter'a A, si le va insirá dupa ordinea alfabetica, punendu:

a) Vorba romana, 2. derivatiunea ei, séu afinitatea ei cu alte limbi. B) Traductiunea ei in limb'a latina, séu italiana, séu francesca, séu germana, in asemanarea generala a vorbei; 2. definitiunea ei, facuta in limb'a romana, dupa insemnarea ei generala; 3. figurarea ei in frase, in acea insemnare; C) insemnarile speciale, fie-care cu traductiunea in un'a din limbile mai susu numite, 2. definitiunea ei in limb'a romana, totu in specialu, 3. figurarea ei in frase, in fie-care insemnare speciala.

Lucrarea acést'a va cuprinde celu pucinu pana la 6 cóle, tiparitu in formatu de lexiconu cu litere garmondu.

Autorii voru depune lucrarile l'cru la Ministeriulu Instructiunei publice pana la 31. Decembrie 1865, insocite de unu moto, si de o epistola sigilata pe a carei coperta se va cuprinde acel'asi moto, ér' in intrulu ei numele si locuint'a autoriului.

Lucarile se voru cercetá de catre Consiliulu, Superioru de Instructiune publica, prin comisiuni compuse din ómeni speciali, presiedinte de cate unulu din membrii Consiliului pana la 1. Martiu 1866. In urma raportului Comisiunilor, premiulu se va decerne celei mai meritate lucrari, si dupa aprobarea Domnitorului se va dá de catre Ministeriulu Instructiunei publice autorelui respectivu.

Numai dupa declaratiunea espresa asupra preferintiei lucrarei, se va deschide epistol'a sigilata, pe a carei coperta se cuprinde motulu care figuréza si pe manuscrisulu preferitu: M. se va tipari cu spesele Statului. Manuscrisurile care n'au obtienutu premiulu, se voru pute recere de catre autorii lor. La intemplantare inse de a nu se recere pana la 30. Iunie 1866, se voru depune la Bibliotec'a Statului, ér' epistolile insocitóre se voru arde.

Ministru, D. Bolintineanu.

Nr. 2159, Ianuarie 22.

Diverse. Cetimu in Teleg. Rom. Nr. 9: „Cu catu va fi mai trebuinciósa dirigitoriloru invetiarea tuturor limbelorui tiei si cu deosebire a celei romanesce cá a celei mai pucinu considerate pan' acum, cu

atat'a ne pare mai bine a poté anuntia cititoriloru nostri, ca unu tineru amplotiatu romanu, d. practicantulu in conceptu la In. Gub. reg. Iul. Bardosi, s'a ocupatu mai de multu cu obiectulu acest'a si a cercatu a nlesni cu deosebire amplotiatiloru magiari invetiarea limbéi romane oficióse, spre care scopu a si compus unu dictionariu magiaro-romanu pentru limb'a oficiósa romana, care, de va aflá sprijinirea dorita si meritata, speramu ca in curendu se va poté pune sub presa“

Felicitamu pe junele concepistu guverniale ca vine a facilitá amplotiatiloru unguri studiulu limbéi romane, si i dorimu succesulu celu mai bunu, pe acésta cale, ce-i dreptu, nu prè usióra pentru prim'a óra in felulu seu.

— In Nr. 9. alu Concordiei in o corespondintia din Aradu, aflamu, ca Domn'a Elena Birta nascuta Ghíba, care din conditiunea de servitóre a ajunsu la o stare materiale fórté insemnata, morindu, a testatu sume insemnate la mai multe beserici; dar' nu si-a uitatu nice de scóle, nice de studentii fóra subsistentia. Asiá a testatu scólei g. n. u. din Bichisiu spre imbunatatirea platei invetiatorescei 1000 fl., si pentru stipendiarea tineriloru romani si greci de religiunea g. n. u. 48,000 fl. Acésta fundatiune va portá numele „Asiedimentulu Elenei Birta nascutu Ghíba.“

Capitalulu acestui asiedimentu se va asiediá in cas'a de pestrare din Aradu séu Pest'a, ér' priveghiarea si amnistratiunea unui comitetu compus din 12 membri, 4 din cleru si 8 mireni afora de presidiu, care-lu va portá totu de un'a Episcopulu g. n. u. din Aradu. — Din acestu asiedimentu in fia-care anu se voru stipendia 12 elevi nascuti greci si romani g. n. u. din Comitatele Aradu, Bihoru Bichisiu si Cianadu, fia-care cu cate unu stipendiu anuale de 200 fl. v. a.

R e s p u n s u r i .

I. I. — Pest'a. Ne pare reu ca nu-ti putemu publicá dechiaratiunea ce voiesci a dá publiculu in privint'a redactiunei „Aurorei romane“ din Pest'a. Nu pentru-ca amu desaprobat ori n'amu crede spuselu DTale, ci caoi descoperirile DTale nu se unescu cu védi'a ce trebe se i-o lasati unei foi, in interesu comunu. Asiá si cu óre-care sacrificari din partea Dvóstra. — Cu corespondintiele ce ni le apromiti, ne vei indetorá fórté multu.

A. Bancescu in *Campulungu* (Bucovin'a). Am primitu; dar' nici timpulu si nici alte impregiurari nu me iérta a me ocupá cu cestuini bisericesci.

V. R.

Blasiu. **V. W.** Ascioim'a tramisa n'o potemu publica, ne lipsescu figurile geometrice.